

PENGE & NAVNE

Lodtrækning skal give en mere fair fordeling af forskningsmidler

I New Zealand og Schweiz er der en udbredt opfattelse af, at tilfældigheder skal spille en langt større rolle i uddelingen af forskningsbevillinger, for eksempel ved at trække lod blandt ansøgerne. Både Lundbeckfonden og Videnskabernes Selskab bakker op om ideen

Af Julie Lindhardt Høimark - 16. december 2019

Foto: iStock.

Tilfældig udvælgelse skal spille en større rolle i forskningssystemet.

Det er opfattelsen blandt nøgleaktører i både det schweiziske og new zealandske forskningssystem. I begge lande er der forskningsråd, som har udviklet en model, hvor bevillinger til forskningsprojekter bliver tildelt ved at trække lod blandt ansøgerne.

Det skriver det videnskabelige tidsskrift **Nature**.

Argumentet for at trække lod blandt de forskere, der har ansøgt om en pose penge, er, at “tilfældig udvælgelse skaber en større åbenhed overfor ideer, der ikke er mainstream”, siger Margit Osterloh, forsker på Zurich Universitet, til Nature.

Hun mener, at de gældende udvælgelsesprocesser er “utilstrækkelige”, da forskere bruger en stor mængde tid på at skrive en ansøgning, hvoraf mange aldrig opnår støtte, og fordi bedømmelsesudvalgene bruger tilsvarende lang tid på at rangordne ideer af samme kvalitet.

– Det glæder mig at høre, at man i Schweiz og New Zealand synes, det er en god ide med en større grad af tilfældighed i udvælgelsen. Danmark kunne overveje at følge efter, om ikke andet med en forsøgsordning, lyder det fra Jeppe Dyre, professor i fysik på RUC og formand for Forskningspolitisk Udvalg i Videnskabernes Selskab, som fortsætter;

– Det vil formentlig kunne spare tid i behandlingen af ansøgninger, fordi bedømmerne slipper for at skulle finde på undskyldninger for at skyde ansøgninger ned, som de egentlig synes burde støttes. Det ville måske også kunne spare tid i selve ansøgningsprocessen, hvis folk ikke frygter, at den mindste kommaføj kan afgøre ansøgningens skæbne.

Udfordringen er nemlig, både i New Zealand og Schweiz, men også i Danmark, at der er langt flere kvalificerede ansøgere, end der er penge. Og det betyder, at;

– De (bedømmelsesudvalgene, red.) sidder simpelthen og kigger efter småfejl og -mangler i ansøgningerne. Det, synes jeg ikke, giver særlig megen mening, siger Jeppe Dyre.

Han bakkes op af Lundbeckfondens Head of Talent Programmes, Thomas Sinkjær:

– Undersøgelser viser, at den lavest prioriteret gruppe af ansøgninger, der modtager en bevilling, klarer sig lige så godt som den højest prioriteret – uanset hvor store anstrengelser, bedømmelsespanelerne gjorde sig for at indstille de bedste projekter til støtte. Derfor kan et element af lodtrækning måske bidrage til en mere fair proces, siger Thomas Sinkjær.

Grovsortering af dårlige ansøgninger

Både Thomas Sinkjær og Jeppe Dyre understreger, at der ikke bør trækkes lod blandt samtlige ansøgere. Først skal der laves en grovsortering, hvor de ansøgere, der ikke er støtteværdige, bliver sorteret fra.

– Dårlige ansøgninger vil ikke komme i betragtning. Det er helt afgørende for os kun at give støtte til den bedste forskning, og det kommer vi ikke til at gå på kompromis med. Så det bliver aldrig sådan, at nogle af de svageste projekter pludselig bliver valgt på grund af lodtrækning, siger Thomas Sinkjær fra Lundbeckfonden og fortsætter;

– Det nye er, at panelerne ikke længere skal rangordne de enkelte ansøgninger. I stedet skal de gruppere dem som ikke-støtteværdig, støtteværdige – og evt. som så unikke, at de skal have en bevilling inden lodtrækningen begynder. For ansøger vil det ikke ændre den måde, ansøgningen udfærdiges på.

Skulle en konsekvens af brugen af lodtrækning blive, at kvaliteten i ansøgningerne “falder lidt”, er det ikke nødvendigvis noget problem, mener formanden for Forskningspolitiske Udvalg i Videnskabernes Selskab:

– Vi skal heller ikke bruge hele vores liv på at skrive ansøgninger. Det går ud over vores produktivitet som forskere, at vi skal skrive alle de ansøgninger, når man ved med sikkerhed, at 9 ud af 10 af dem lander i papirkurven, siger Jeppe Dyre og tilføjer at;

– Alle forskere, jeg kender, ved det er et kæmpe problem og er rigtigt ærgerlige over det – men systemet lægger ikke nødvendigvis mærke til det.

En anden pointe fra Jeppe Dyre er, at det ikke kun handler om kvaliteten i ansøgningerne men også, at ubevidste bias i bedømmelsesudvalgene “allerede i dag giver et element af tilfældighed i udvælgelsen”;

– Der er ikke nogen 100 procent objektiv vurdering. Ét udvalg vil ikke finde frem til de samme 20, som de bedste, ud af 200 ansøgninger, som et andet udvalg ville. Det er en illusion at tro, at der findes en objektiv rangordning – folk har forskellige vinkler, mener Jeppe Dyre.

I ansøgernes interesse

Thomas Sinkjær fra Lundbeckfonden mener også, at de fleste forskere vil foretrække at få afslag, fordi de tabte i en lodtrækning, end på grund af marginale forskelle i ansøgningerne.

– Det er i ansøgernes interesse, at udvælgelsesprocessen er så fair som mulig, og at de, for eksempel, ikke bliver valgt fra på grund af ubetydelige marginaler. Det kan en kombination af bedømmelsespaneler og lodtrækning sikre, siger Thomas Sinkjær.

Han fortæller i den sammenhæng, at når Lundbeckfonden har præsenteret ideen med lodtrækning for potentielle ansøgere til fonden, lyder det, at;

– De vil hellere have et afslag baseret på, at deres ansøgning var ”god nok”, men desværre tabte lodtrækningen, end få at vide, at den ”ikke var god nok.”

Det grundlæggende problem, der optager Jeppe Dyre, er, at der er alt for lave succesrater i Danmark, og det er opslidende for de mange håbefulde ansøgere.

– I Danmark opererer man med 8-12 procent succesrater i både offentlige og private fonde. Problemet med de lave succesrater er, at det er et kæmpe spild, at folk skal skrive ansøgninger, når succesraterne er så lave. Det er vigtigt at få lavet et system, hvor succesraterne bliver større, siger han.

Danske fonde afventer

Der er endnu ingen af de danske fonde, der bruger lodtrækning i deres udvælgelse af støttemodtagere. Ifølge Thomas Sinkjær er det fordi, fondene først vil se, hvad udfaldet bliver af forsøgene i New Zealand og Schweiz, hvor faglige bedømmelser kombineres med lodtrækning.

– Forventningen er, at diversitet med hensyn til faglige emner øges og eventuelt bias i forhold til anciennitet, race, køn og sociale prestige-mekanismer reduceres. Nogle få af de private danske fonde afprøver desuden andre nye udvælgelsesprocesser, der så fair

som muligt opfylder formålet med forskningsstøtten, fortæller han.

Lundbeckfonden afventer derfor også “spændt resultaterne fra New Zealand, Schweiz og Tyskland”, hvor der også er forsøg i gang.

– Det kan jo være, at der er ukendte ulemper i modellen, der overstiger dem, vi har i det nuværende system. Indtil da ser vi primært lodtrækning som en interessant mulighed, vi holder øje med og diskuterer løbende, siger Thomas Sinkjær.

Jeppe Dyre fra Videnskabernes Selskab mener godt, man vil kunne indføre en model med et element af lodtrækning i danske råd og fonde – også de offentlige:

– Den største udfordring bliver, om politikerne vil anerkende, at der allerede i dag er et element af subjektivitet og tilfældighed i udvælgelsen, påpeger Jeppe Dyre og afslutter;

– Man italesætter konkurrence som et ubetinget gode, men jeg synes, det nuværende system er et eksempel på, hvor konkurrencen giver anledning til et helt unødigt ressourcespild. Vi må kunne gøre det bedre.

TAGS: [Jeppe Dyre](#), [Thomas Sinkjær](#), [Videnskabernes Selskab](#),